

3 แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมวัฒนธรรม

รากฐานและที่มาของแนวคิด

ปัญหาสังคมมากมายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สืบเนื่องมาจากผลของการพัฒนาที่ละเลยหรือไม่ใส่ใจกับปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ดังนั้น ทุกประเทศทั่วโลกจึงหันมาให้ความสำคัญกับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่วางอยู่บนพื้นฐานของบริบททางสังคมเพิ่มมากขึ้น แม้ว่ามโนทัศน์การพัฒนาดังกล่าวเป็นสิ่งที่นักสังคมวิทยาพยายามชี้ให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญมานานกว่าห้าทศวรรษแล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดขององค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้การค้นหาทางออกหรือเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดำเนินอยู่ไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการและความซับซ้อนของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ผู้นำและผู้กำหนดแนวนโยบายการพัฒนาจึงหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยในมิติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสังคมคือรากฐานสำคัญ

ในการหล่อหลอมพฤติกรรมมนุษย์ ในขณะที่วัฒนธรรมคือตัวกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาสังคมที่ละเลยมรากฐานความเป็นมนุษย์และไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลจึงยากที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ความรู้และความเข้าใจในมูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างใกล้ชิดต่อการวางแผนและกำหนดแนวนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

นักสังคมวิทยาการพัฒนา (Social Development Sociologist) จากสำนักต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมแตกต่างกันไป และในบรรดานักคิดเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยที่มีทัศนะเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า สังคมมนุษย์กำลังก้าวเข้าสู่ยุคทันสมัยตอนปลาย (Late Modernity) นักคิดบางสำนักมองว่า สังคมกำลังก้าวเข้าสู่ยุคหลังทันสมัย (Post-modernity) ในขณะที่นักคิดบางกลุ่มเห็นว่า สังคมกำลังก้าวเข้าสู่ยุคทุนนิยมใหม่ (New Capitalism) ที่เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย (Chaos) ชุมชน (Community) ควรถูกให้ความหมายใหม่ และเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา

เพื่อเป็นการวางรากฐานด้านความเข้าใจเรื่องสังคมให้แก่ผู้อ่าน ในบทนี้ผู้เขียนจึงกล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิดทฤษฎีเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก่อนที่จะกล่าวถึงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในรายละเอียดในบทต่อไป